

Žvilgsnis tarsi sminga giliau...

Trakų šventovė ir joje esantis Dievo Motinos, Lietuvos Globėjos, paveikslas – unikalus tikėjimo, istorijos ir kultūros paminklas, primenantis Didžiojo Kunigaikščio Vytauto palikimą, valstybingumo raidą, bažnytinės dailės tradicijas ir piligrimystės ištakas. Įsibėgėjant paveiklo karūnacijos 300 metų jubiliejui, tikinčiųjų akys krypsta į stebuklais garsėjantį mūsų dangiškos Motinos atvaizdą. Kuo šis paveikslas yra ypatingas, kodėl galime džiaugtis šiuo kūriniu? Atsakymų ieškome pokalbyje su Vilniaus arkivyskupijos Bažnytinio paveldo muziejaus direktore, menotyrininke ir Seminarijos dėstytoja dr. Sigitas Maslauskaitė-Mažyliene.

Kaip atsirado pirmieji bandymai vaizduoti Mariją?

Su Efezo susirinkimu (431 m.), suteikusiai Marijai Dievo Gimdytojos titulą, pradeda klestėti pamaldumo Dievo Motinai istorija ir Marijos ikonografija. Visas gražiausias Bizantijos menas buvo sukurtas apmąstant Marijos Motinystės slėpinį. Žinoma, iki Susirinkimo taip pat randama Marijos atvaizdų katakombų tapyboje, antkapiniuose, apie tai byloja kiek anksčiau prasidėję Santa Maria Maggiore bazilikos statymo darbai. Tuo metu pamaldumas Marijai jau stipriai ruseno žmonių širdyse, bet oficialus bažnytinis žingsnis pripažinti Mariją Dievo Gimdytoja šį pamaldumą perkėlė į kitą rangą ir tikinčiųjų meilė prasiveržė kaip ugnikalnis. Pirmiesiems krikščionims atvaizdai buvo tarsi kalba ar pamokslai, tikėjimų tiesų aiškinimas, stengiantis atsakyti į klausimus: Kas esu? Kas esame? Kas yra Jėzus Kristus?

Dažnai esame įpratę Marijos paveiksluose matyti daug mėlynos spalvos? Kaip tai galėtume paaiškinti?

Mėlyna spalva išgaunama iš lazurito, brangaus pigmento, kuris gaminamas iš akmens, kasamo kalnuose. Štai ir Mikelandželui dirbant Siksto koplyčioje pristigus šio pigmento, jo pargabenimu rūpinosi net popiežius. Vėlyvai-

siais Viduramžiais ir Renesanso laikotarpiu šią spalvą pradėta naudoti labai plačiai. Bizantijos tapyboje labai dažnai Dievo Motinos maforijus, t.y. galvą dengiantis apsiaustas, besiskiriantis nuo vakarietiško veliūmo ar apsiausto, yra gilios bordo arba tamsiai mėlynos spalvos. Ši mėlyna spalva ilgainiui įsivyrėja, simbolizuodama tikėjimą, tyrumą ir dangų. Mėlynos spalvos maforijumi apgaubta Dievo Motina ir Trakų bažnyčios paveiksle.

Kada pirmą kartą susidūrėte su Trakų Dievo Motinos atvaizdu?

Žmogui, pradedančiam eiti meno ar menotyros keliu, tai yra vos ne vienintelis atvaizdas, kuris tampa labai greitai žinomas dėl savo išskirtinės meninės ir istorinės vertės. Tik studijuodama Dailės akademijoje Nepriklausomoje Lietuvoje pirmą kartą sužinojau ir pradėjau labiau domėtis Trakuose esančiu Marijos atvaizdu.

Į ką labiausiai atkreiptumėte dėmesį šiame atvaizde? Kas yra, anot Jūsų, iškalbingiausia?

Šis Dievo Motinos su Kūdikiu atvaizdas dar vadinamas Hodegetrija, graikiškai „Nurodanti kelią“. Marija laiko Sūnų arba, tiksliau sakant, tikintiesiems rodo Tą, kuris yra „kelias, tiesa ir gyvenimas“ (Jn 14, 6). Kas mane labiausiai traukia? Tai turbūt ta nematoma istorija, kurią

atkleidė mano kolegos nuo praėjusio amžiaus pradžios, pradėję šį atvaizdą moksliskai tirti. Kokia ji? Šis atvaizdas greičiausiai pradėtas tapyti XV a. pab. – XVI a. pr. ir ten buvo pavaizduota vakarietiška visu ūgiu stovinti vienplaukė Mergelė Marija. XVII a. pr., kai vyko fundamentalūs bažnyčios pertvarkymo darbai, pritaikant paveikslą naujam altoriui, buvo nupjauta jo apatinė dalis, iš naujo išraižytas ir peraukuotas fonas, Marijos figūra pertapyta, suteikiant atvaizdui bizantinę stilistiką. Nereiktų užmiršti ir Vytauto Didžiojo pamaldumo Švč. Mergelei Marijai ir Valdovo sąsajų su garsiuoju atvaizdu. Anot legendos, Vytautui Didžiajam krikšto proga ikoną dovanojęs Bizantijos imperatorius Emanuelis II Paleologas (1391–1425). Manytina, kad paveikslo kilmės legendoje girdimas dabar nežinomo istorinio įvykio aidas. Galbūt Vytautui dovanotoji ikona sunyko arba dingo, tačiau dovanojimo legenda išliko ir ilgainiui buvo pritaikyta garsiajam Trakų Dievo Motinos paveiksliui, kuris, tapęs legendos perėmėju, buvo pertapytas bizantine dailę primenančia maniera.

Kodėl galime vadinti šį atvaizdą meniniu šedevru? Ar tai svarbu žinoti?

Šedevras – lietuviškai pavadintume „kūrinių kūrinys“, kitaip sakant, kūrinių „vadas“. Turbūt nereikia ypatingo išsilavinimo, kad žiūrėdami į meno kūrinių suprastume, kad yra tikrai gražiai padaryta. Ir elektrikui gražu, ir menotyrininkui ar jautriausiam estetui gražu. Šis Trakų atvaizdas yra būtent toks, kaip retai atsitinka, turintis tris viename: meninę, istorinę ir religinę vertę. Paveiksle Marija rankoje laiko trižiedę rožę, kurią teikia Jėzui. Anot istorinės interpretacijos tai simbolizuoja rožinio slėpinius. Kokia dabar galėtų būti prasmė po to, kai 2002 m. Popiežius Jonas Paulius II įveda ketvirtąją rožinio dalį – šviesos slėpinius? Galima būtų tuos žiedus traktuoti kaip Marijos Jėzui teikiamus tris maldos būdus, pavyzdžiui, adoracija, rožinio malda, piligrimystė? Būtent tai jungtų ateinančius į baziliką žmones.

Puiki interpretacija, sunku net ką ir pridurti. Rožės, greičiausiai, atsiranda pertapant paveikslą, kadangi tuo metu Trakų bažnyčioje veikė labai stipri rožinio brolija, kuri anuomet susirinkdavo ne tik vakaro maldoms, bet pasižymėjo savo meilės darbais, plačiai vykdoma karitatyvine veikla, funduodavo altorius, išlaikydavo tą altorių aptarnaujantį kunigą. Anot dar vienos interpretacijos, šie rožės žiedai galėjo simbolizuoti ir Švč. Trejybę – tobulos meilės slėpinį, nors mums labiau įprasta yra tris rožės susieti su trimis rožinio slėpiniais.

Šiais laikais skirti metus atvaizdui neišvengiamai reiškia to atvaizdo besaikį kopijavimą. Kaip tai paveiks Trakų Dievo Motinos paveikslo vertę? O gal šie metai skiriami ne atvaizdui? Kaip tada nuo „sunaudojimo“ apsaugoti originalų paveikslą?

Tikrai gali kartais apimti nevilts ir nepasitenkinimas, kai matome masišką atvaizdų kopijavimą ir plitimą, nesuvokiant iki galo to prasmės. Kita vertus, šis procesas turi seną turtingą krikščionišką Bažnyčios istorijos tradiciją. Nuo seniausių laikų, jeigu tik atvaizdai būdavo gerbiami, puoselėjamas pamaldumas, privalėdavo juos dauginti ir skleisti žinią, kalbant šiandienine kalba, tai buvo lyg „medija“. Kažkada tos kopijos būdavo kuriamos rankiniu būdu, o dabar gyvename tokioje epochoje, kur spaustuvėje viskas vyksta daug greičiau ir paprasčiau. 1718 m. karūnavimo proga irgi rūpintasi skelbti žinią. Kas buvo padaryta? Paimtas didelis metalo lakštas, padarytas grafiko raizginys, štampuojama ir siunčiama. Tokie lakštai būdavo labai vertinami, kai kurie atsidūrė net procesijų altorėliuose. Taigi neišvengsime reprodukcijų antplūdžio. Visada žmogui liks svarbus atminimas, žinia ir sklaida. Atvaizdas yra tiltas, langas ir kreipinys, mūsų, tikinčių žmonių, pareiga yra apie tai kalbėti ir aiškinti.

Ar metai skiriami atvaizdui? Man atrodo, kad čia viskas daug sudėtingiau. Metai skiriami Trakų Dievo Motinos karūnavimo 300 metų jubiliejui. Kaip tai žmonėms paprastai paaiškinti? Kas tas karūnavimas ir kam reikia karūnuoti? Mūsų visuomenėje neretai žodžiai „karalius“ ir „karūna“ priimami kaip iš pasakų ir animacinių filmų pasaulio. Žinome, kad paveikslas karūnuojamas, nes norima pabrėžti išskirtines per jį teikiamas Apvaizdos malones. Kyla klausimas, o kam gi reikia šį įvykį švęsti dabar? Švenčiame nacionalinio pasididžiavimo šventę, džiaugiamės turėdami seniausią ikoną Lietuvoje, turinčią Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Globėjos titulą. Marijos globa niekur nedingo. Išgyvenome okupacijas, kurios užgniaužė šį kultą, skatinantį tautinę ir religinę savimonę. Džiaugiuosi, kad šis pamaldumas ir vėl Lietuvos vyskupų ir tikinčiųjų dėka atsigauna.

Kopijuoti yra pigu ir lengva, o atvaizdui esant populiariam – turbūt netgi pageidautina. Juk dažnai manoma, kad geriau yra

Aušros Vartų paveikslas gera kopija, nei jo interpretacija. Ar yra prasmės kurti naujus Marijos atvaizdus net ir didžiausiose bažnyčiose? Ar įmanoma dar ką nors tokio sukurti, kas skatintų pamaldumą kaip žymiausi tradiciniai Marijos atvaizdai?

Katalikiškoje bendruomenėje tapytas atvaizdas turi didesnę meninę vertę. Menininkas nori ir šiandien kalbėti aktualiai ir vis atsiranda visai gerų krikščioniškos ikonografijos bandymų. Dar XX a. pab. ir XXI a. pr. atrodė, kad menininkai nebesidomi krikščioniška ikonografija, kad modernioje visuomenėje ji nebeaktuali. Vis dėlto, modernaus ir šiuolaikinio meno istorija rodo, kad sukurta nuostabių pamaldumui skirtų kūrinių, pastatytos bažnyčios. Man atrodo, kad šiandien Lietuvoje trūksta iniciatyvos iš Bažnyčios kaip užsakovo. Nesikreipiama, nepasitikima, kad dabartiniai menininkai galėtų sukurti krikščionišką atvaizdą. Paprasčiau ir pigiau yra pasigaminti tikslią garsaus atvaizdo reprodukciją, negu bendrauti su menininku. Tačiau verta, nes tik užsakovo ir kūrėjo bendromis pastangomis būdavo ir yra sukuriami pamaldumui skirti šedevrai.

Kuo šis paveikslas aktualus šiandien?

Kokią svarbiausią žinią neša šiuolaikiniam nuolat skubančiam žmogui?

Skubantis žmogus pirmiausia turi užteikti į bažnyčią ir įsitiūrėti į šį atvaizdą. Šiuolaikiniam žmogui labai svarbu kartais priversti savo kūną padirbėti. Viena yra užėjus stebėtis paveikslu grožiu, o visai kas kita - atsiklaupyti. Tai jau valios pastanga, atliekama vis rečiau. Aš ir pati turiu tam įdėti daug pastangų, nes dažnai atrodo, kad jau viską žinau, bet priklaupus žvilgsnis tarsi sminga giliau.

Ko linkėtumėte skaitytojams Marijos garbei dedikuotais metais?

Linkėčiau nebūti arogantiškiems, nenumoti ranka ir dalyvauti jubiliejiniuose renginiuose. Raginčiau visus į šį šventimą aktyviai įsijungti ir pagal savo galimybes padėti šią žinią skelbti.

Kalbino TEESIE redakcija

Klier. Linas Braukyla

Pamaldumas Marijai ir Šv. Liudviko Marija Grinjonas de Monforo mokymas

Šv. Liudvikas Marija Grinjonas de Monforas (1673-1716) yra žinomas visame pasaulyje, tačiau netiesiogiai – per šventojo popiežiaus Jono Pauliaus II šūkį „Totus tuus“. Ši frazė yra šv. Liudviko de Monforo pateikiamos trumpos maldos dalis: „Tuus totus ego sum, et omnia mea tua sunt“ (liet. „Aš esu visas tavo ir kas tik mano yra tavo“). Vien jau dėl šio ryškaus pavyzdžio derėtų pažvelgti į šv. Liudviko mokymą ir pabandyti naujai atrasti pamaldumą Švč. Mergelei Marijai.

Gimęs Bretanėje, Prancūzijoje, kilęs iš neturtingos ir paprastos šeimos, šv. Liudvikas visą gyvenimą buvo uolus paprastų žmonių misionierius. Nuo jaunumės išsiskyręs pamaldumu ir misijiniu užsidegimu, jis mokėsi Paryžiuje, baigė jau tuo metu labai garsią šv. Sulpicijaus seminariją. Dirbo ligoninės kapelionu, taip pat liaudies misijose. Radikaliai sekdamas Kristų, šv. Liudvikas daug kur tapo „prieštaravimo ženklu“ (Lk 2, 34), tačiau jo šventumas padėjo pamatą ne tik keletui vienuolių ir misijinei veiklai, bet ir stipriam vėlesnių amžių pamaldumui Marijai visoje Bažnyčioje.

Norint tikrai suprasti šv. Liudviko mums perduodamą žinią, reikia teisingai suvokti, kas yra pamaldumas. Esame įpratę pamaldumu vadinti įprotį melstis, o pamaldumą Marijai – įpročiu melstis Marijai skirtas maldas. Iš tikrųjų, pamaldumas reiškia *pastovų būdą* artintis prie Dievo ir galiausiai su juo susivienyti. Jis nėra polinkis arba įpratimas kalbėti

maldas, nes tada jis būtų „gražus“, bet nebūtinas. Vienoks ar kitoks pamaldumas yra būtinas, nes tai – būdas gyventi su Dievu.

Bažnyčios istorijoje buvo daug skirtingų pamaldumo formų ir visi jie yra geri keliai Dievo link. Galbūt pagal kitų žmonių pavyzdį ar pamaldumą reikia pačiam pasirinkti kaip melstis. Šv. Liudvikas liudija, kad pamaldumas Švč. Mergelei Marijai yra pranašesnis už daugelį kitų. Koks tas pamaldumas Marijai? Kokia jo prasmė? Tai nuolankus ir paprastas pasiklovimas Marijos užtarimu, taip mokantis iš jos pavyzdžio. Savo nuolankumu ir paprastumu ji tapo didžiausiu žmogumi istorijoje ir amžinybėje. Pagal šv. Liudviko įvaizdį, Marija yra dieviškoji sielų liejimo forma, kuri ne kalto smūgiais, bet savo pačios pavidalu sielai grąžina panašumą į Dievą.

Šv. Liudvikas patvirtina, kad pamaldumo tikslas – gyventi su Viešpačiu, pats pamaldumas yra tik priemonė. Jis teigia: „Tvirtą pamaldumą Švenčiausiajai Mergelei mes steigiamo tik dėl tobulesnio pamaldumo Jėzui Kristui, tik norėdami suteikti patogią ir tikrą priemonę Jėzui Kristui rasti“. Nors šis šventasis nėra pamaldumo Švč. Mergelei steigėjas, bet tiek anksčiau, tiek dabar yra nepakeičiamas siekiant suprasti, kas yra tikrasis pamaldumas Marijai. Pasak šv. Liudviko, „tobuliausia, nes nuolankiausia yra nesiartinti prie Dievo patiems, be tarpininko pagalbos“, nes Viešpats Jėzus „visuomet buvo ir bus vienintelis Marijos vaisius“.

Maldoje vienijantis su Švč. Mergele Marija, su ja ir supanašėjama. Taip tobuliau mokomės priimti Kristų per Jo Žodį ir Jo Kūną per Švenčiausiąjį Sakramentą. Tai svarbiausia krikščioniui, nes tik Kristaus žodžiai ir Jo Kūnas teikia amžinąjį gyvenimą. Užuo pasitenkinę savo silpnumu kasdienybėje, turime aiškų tikslą – priimti Kristų taip, kaip jį priėmė Marija, tobulai. Kuo arčiau jos, tuo arčiau Kristaus.

Šv. Liudvikas de Monforas garsėja savo pasiūlytu būdu siekti panašumo į Dievo Motiną. Tai – *Tobulus pasiaukojimas Jėzui per Mariją*. Tai 33 dienų pratybos prieš kurią nors Marijos iškilmę. Jų pabaigoje raštiškai atnaujinami Krikšto pažadai, kartu pasirenkant Mariją savo „Motina ir Valdovė“. Šis laikotarpis skiriamas „Jėzui Kristui priešingos pasaulio dvasios atsikratymui“ bei „prisipildymui Jėzumi Kristumi per Švenčiausiąją Mergelę“. Pasak šventojo, reikia pašvęsti „savo kūną ir savo sielą, savo vidines bei išorines gėrybes ir net savo buvusių, dabartinių ir būsimų gerų darbų vertę“. Ši nuostata yra tokia pati kaip Marijos arba, pavyzdžiui, šv. Pauliaus. Ji reiškia, kad viską turime iš malonės ir klustume,

jei bandytume patys save išsaugoti, *nepaaukoti* ir to nuolat neatliktume. Todėl Tobulus pasiaukojimas Jėzui per Mariją padeda suprasti, ką reiškia šiemet įvykęs Lietuvos paaukojimas Marijos Širdžiai. Tai įsipareigojimas visus darbus savo šaliai nuolat atlikti iš meilės Dievo Motinai ir pasitikėti, kad ji juos išstobulins.

Šv. Liudvikas, be abejo, skatina įprastus katalikiško gyvenimo elementus: sakramentus, maldas, apsimarimus, brolijas. Jis moko, kad meilė Marijai visa tai praturtina. Ypatingą dėmesį jis skiria Švenčiausiojo Sakramento priėmimui, rašydamas, jog turime kaskart prieš Komuniją atsižadėti savo tariamų nuopelnų ir kreiptis į Mariją, kad padėtų deramai priimti Kristų.

Marija nuo pat pradžių yra pridengta: savo pamaldžios tylos, nuolankumo, žodžių apie ją Evangelijose taupumo. Ją paradoksaliai pridengia ir jos žinomumas bei visuotinis gerbimas. Esame prie jos taip pripratę, kad jokiam entuziastingam Dievo ieškotojui ar reformatoriui nešauna į galvą eiti pas Mariją ir, dar svarbiau, *būti kaip Marija*. O šv. Liudvikas klausia: „Kaip manote, kodėl Jėzus Kristus taip trumpai gyveno žemėje ir per tą nedaugelį išgyventų metų beveik visą gyvenimą buvo pavaldus ir paklusnus savo Motinai?“ Jėzus Kristus rodo pavyzdį, kad kasdien iš Marijos mokytumėmės *gyventi*.

Citatos pateikiamos ir straipsnis parengtas pagal Šv. Liudviko Marijos Grinjono de Monforo „Aukšinę knygą“.

Įvilktuvių sutanus

Įvilktuvės – vienas svarbiausių įvykių kiekvienam, siekiančiam kunigystės. Tai diena, kai seminaristas Bažnyčios akivaizdoje yra įvelkamas į kunigišką rūbą ir paskiriamas diakonato ir kunigystės kandidatu. Šiandien didelį dėmesį teikiantiems išorinei išvaizdai gali atrodyti keista, kad nė vienas iš evangelistų net neužsiminė apie Jėzaus išvaizdą, nenurodė nei ūgio, nei akių ar plaukų spalvos. Tik keliose vietose paminimas Jėzaus rūbas.

Ant Taboro kalno Jėzus mokinių akivaizdoje netikėtai atsimainė. Evangelistai aiškiai parašė, kad jo „drabužiai tapo balti kaip šviesa“ (Mt 17,2). Rūbas tapo svarbiu elementu jo dievystei apreiškšti. Tai tam tikra prasme panašu velkantis kunigišką rūbą. Kai apsirengiame marškinius su kolorate ar sutaną, rūbu nešame žinią apie priklausymą Jėzaus sekėjams. Jei Jėzaus drabužis buvo reikšmingas apreiškiant Jo dievystę, tai ir nešiojama sutana turi didelę svarbą liudijant Viešpatį.

Apie rūbą kalbama ir Paskutinės Vakarienes menėje. Tuoj prieš pat vakarienę Jėzus nusiėmė įprastus drabužius, apsijuosė rankšluosčiu ir kaip vergas pradėjo plauti mokiniams kojas. Tai ne tik rūbo pakeitimas. Tai pasirinkimas kasdienį bendravimą praturtinti tarnavimo nuostata. Kunigiškas rūbas tebus ne privilegija, nereikš bažnytinės karjeros laiptų, bet tegul taps tarnystės ženklų. Nors

kartais ir šmėsteli tik „sterilios“ sutanos su baltų marškinių rankovėse žybsinčiais auksiniais segtukais. Šventų kunigų rūbai buvo kitokie: kiauros kišenės ir truputį apglamžytos klostės, nes vaikščiojo su tokiomis sutanomomis kasdien, o ne tik per šventes.

Tikrai skausmingas yra drabužio iš kryžiaus kelio aprašymas. Nuplėšia Jėzaus drabužius, meta burtus, norėdami jį pasidalinti. Kiekvieną kartą, nusirengdami sutaną, turėtume apie tai susimąstyti ir svarstyti, kodėl tai darome, klausti, ar nesijaučiu kaip kareivis, nurengdamas Jėzų. Labiausiai baugina tai, kad kareiviai nuvilko Jėzų siekdami naudos. Vienas seminarijos dvasios tėvas klierikų maldavo: „Prašau jūsų, kad sutanos būtų aprintotos labiau ties keliais, negu ties kišenėmis“. Dažniau žvilgtelėkime, ties kuriomis vietomis yra apsityrusi sutana.

Velykų rytą taip pat skaitome apie Jėzaus drabužius. Moterys Jėzaus kape visų pirma mato paliktas Jėzaus drobules. Tik vėliau jau vyksta pasirodymai ir pokalbiai su Prisikėlusiuoju. Verta nešioti kunigišką rūbą, nes viliamės, kad tas, kuriame tikėjimas yra miręs, širdyje nešiojasi „kapą“, o pažvelgęs į dvasinį drabužį, naujai atras santykį su Dievu.

Jau tapo tradicija, kad mūsų Seminarijoje Įvilktuvių šventė vyksta gruodžio 8-ąją, kai visa Bažnyčia švenčia Nekaltąjį Mergelės

Marijos Prasidėjimą. Švč. Mergelė Marija yra tikro nuolankumo ir nusizeminimo visiško atsidavimo Dievo valiai pavyzdys. Būti tokiu pavyzdžiu yra pašauktas kiekvienas, užsivilkantis sutaną. Marija pilnai atsižadėjo savęs dėl Dievo, kuris neša pasauliui išganymą.

Trečiakursiai džiaugiasi sulaukę ilgai svajotos įvilktuvių dienos. Edgarui apsilvikimas sutana primena Tą, kuriam tarnauja: „Man tai yra tikrumo ir didesnio pasitikėjimo savimi garantas. Tai tarnystės ženklas. Stengsiuos nešioti ją visur ir visada“. Sutanos laukė ir Denis: „Labai laukiau įvilktuvių, nes tokiu būdu apsilvilkau Kristumi ir galiu liudyti savo tikėjimą. Sutana man didelis iššūkis, nes vilkėdamas ją, atstovauju ne vien save, bet visą Bažnyčią. Sutaną nešiosiu ir ateityje. Tai yra seminaristo ir kunigo tapatybės ženklas“. Aleksander pripažino: „Sutanos laukiau ne tik šiais metais. Apie tai jau pernai kalbėjomės su bendrakursiais. Taip pat diskutavau su savo dvasios tėvu. Dėl praktinių sumetimų man mieliau yra nešioti kunigiškus marškinius su kolorate, nei visur vilkėti sutaną“. Robertui sutana yra „priklausymo Kristui ženklas. Tai universalus rūbas, kuris tinka daugeliui progų. Meldžiu Viešpaties to, kad niekad nepa-

niekinčiau šio ženklo, kuris man yra didelė dovana ir atsakomybė“.

Iš tiesų ne drabužis padaro kunigu... Bet kažkas daugiau ir giliau. Vis dėlto drabužis gali padėti evangelizuoti pasaulį. Kiekvienas įsigytas pasaulietinis drabužis yra mano rūbas, o sutana – ne iki galo mano. Pasaulietiniai drabužiai kalba apie mano pomėgius, skonį, galiausiai apie mane patį. O dėvima sutana uždengia tai, kas yra mano ir primena apie Jėzų. Tad sutanos nešiojimas nėra atgyvenęs dalykas, tai aktualu ir šiandien. Kas kartą velkantis sutaną, vertėtų savęs klausiti: kodėl kartais dėviu sutaną, o kartais – ne? Nenoras vilkėti šį rūbą galbūt yra nenoras liudyti, krikščioniškos motyvacijos trūkumas, o gal net ir nuodėmės pasekmė. Įteikiant sutaną nėra duodama „instrukcija“, kuri nurodytų, kur ir kada ją vilkėti. Tai palikta įvilktuvo atsakingam pasirinkimui. Apsilvilkti sutana – tai apsilvilkti pačiu Kristumi. Tai reiškia žiūrėti Kristaus akimis, klausyti Jo ausimis. Tai pasirinkti mąstyti taip kaip Kristus, veikti taip kaip Jis. Tai reiškia visiškai atsiduoti Jo valiai, kad Jis būtų visa ko pradžia ir pabaiga.

Parengė III kurso klierikai

Įvilktieji kartu su Ganytojais. Iš kairės: klier. E. J. Šostak, klier. D. Pavlovich, klier. R. Voičan, klier. A. Romanovski

Prašiau, kad mano gyvenimas keistųsi...

Br. Giedrius Juozas Bakūnas MIC

Kai šiandien tariau Rytmetinės maldos žodžius, įsiminiau kelias eilutes iš Šventojo Rašto: „Todėl dabar apmąstykit, ką jis yra jums padaręs, garsiai dėkokite jam garbinimo žodžiais“ (Tob 13,6). Kiek daug Dievas yra padaręs mano pašaukimo kelyje, todėl ir negaliu nutylėti, turiu garsiai Jam už tai dėkoti, Jį garbinti. Kai kalbame apie pašaukimą, dažniausiai galvojame, kad to žmogaus gyvenime turėjo būti stipri Dievo patirtis, kuri jam tapo svarbi jau vaikystėje. Tikriausiai tas žmogus gyvenime yra turėjęs artimųjų, kurie gyveno dorai ir išpažino tikėjimą, daug meldėsi ir skelbė jam Kristų, stengėsi skatinti rinktis dvasininko kelią. Galbūt jis buvo nelaimingas, nuo mažens lankėsi bažnyčioje, patarnavo prie altoriaus, koks nors kunigas jam tapo autoritetu, vedančiu prie Kristaus, lydinčiu į pašaukimą. Deja, mano gyvenime to nebuvo. Nebuvo bažnyčios, kurią dažnai būčiau lankęs ar joje patarnavęs, nebuvo kunigo autoriteto, nebuvo maldos, o aš tikrai jaučiausi laimingas. Buvau pakrikštytas, lydėjo Dievo malonė, bet jos, ko gero, nesupratau, nežvelgiau tos kibirkšties, kuri slėpėsi po kasdienybės dulkėmis. Meluočiau sakydamas, kad toje kasdienybėje nebuvo Dievo. Tai neįmanoma.

Jis buvo ir kalbėjo, labai švelniai bylojo apie tai, kad yra kažkas daugiau už tą materialų pasaulį, kuriame gyvenau, už mokslus, mokyklinius mokslus. Pats nesuprasdamas kodėl, vis dėlto išmokau melstis. Kaip? Juk niekas nemokė: nelankiau bažnyčios, nebendravau su katechetais ir tikybos mokytojais. Išmokau iš televizijos, žiūrėdamas laidas, kuriose buvo pašiepiamas tikėjimas. Dievas ir ten kalbėjo. Išmokau žegnotis, supratau, kad meldžiantis reikia atsiklaupiti. Prisimenu, vaikystėje labai traukė žvilgsnį Švč. M. Marijos paveikslas, pakabintas vienos kaimynės kambaryje. Jos veidas, akys traukte traukė ir tada, kai po daugelio metų, jau įstojęs į marijonų vienuolyną, tą paveikslą ir vėl pamačiau. Dievas man daug kalbėjo, bet aš tų žodžių nesupratau. „Kaipgi [...] šauksis to, kurio neįtikėjo?! Kaipgi jie įtikės tą, apie kurį negirdėjo?! Kaip išgirs be skelbėjo?“ (Rom 10,14). Jau būdamas paauglys ir tęsdamas mokslus, vieną dieną besivaikščiodamas senamiesčio gatvėmis, prie bažnyčios pamačiau moterėles, apsigaubusias skarelėmis, kurios „reklamavo“ religinius paveikslėlius, nes norėjo juos parduoti. Įsidrąsinęs priėjau ir paklausiau kainos, vieną išsirinkau. Tai buvo Švč. Mergelės Marijos paveikslukas.

Man patarė imti kitą, bet aš pasilikau tą, kuri pats išsirinkau. Tai buvo pirmas religinis paveikslukas mano namuose. Atsiklaupęs prieš šį paveikslėlį kalbėjau, prašiau, kad mano gyvenimas keistųsi, bet visai nesupratau, kodėl taip darau. Tada ir ėmė mano gyvenimas keistis: teko išvykti į kitą šalį, ten gyventi emigrantu, valgyti sunkiai uždirbtą duoną. Kartais, kai nebuvo duonos, teko valgyti tai, kas pakliuvo. Teko ir dirbti, ir mokytis. Dievas slėpingai palaikė ir vedė.

Kartą užėjau į marijonų vienuolių Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos lietuvių parapiją Buenos Airėse ir susigraudinau. Pradėjau dažniau ten lankytis. Tuometinis klebonas paprašė manęs padėti, sutikau. Nuo tada mano savaitės buvo labai užimta, užsiėmimus teko kruopščiai suplanuoti: darbas nuo pirmadienio iki penktadienio, mokslas vakarais ir darbas bažnyčioje sekmadieniais. Įsitraukiau į aktyvią pastoracinę veiklą, pažinau daug žmonių, bet, svarbiausia, pradėjau per juos pažinti Kristų. Priėmiau Pirmąją Komuniją, Sutvirtinimo sakramentą ir, Švč. Mergelės Marijos vedamas, baigiau mokslus.

Įsitikinau, kad su Kristumi geriausia būti: „Viešpatie, gera mums čia būti! [...]“ (Mt 17,4). Teko vis nuomotis vieną, o vėliau kitą butą, kurie vis pasitaikydavo visai netoli marijonų bažnyčios. Joje meldžiausi ir dirbau raštinėje. Marijos globa traukė, padėjo atrasti ir galiausiai įstoti į tėvų marijonų vienuolyną. 2007 m. liepos 9 d. Buenos Airių Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos bažnyčioje daviau amžinuosius įžadus. Norėjau tapti ne tik broliu, bet lankydamas ligonius išgyvenau pašaukimą ir kunigystei. Juk kunigas ligoniams gali būti daug naudingesnis: suteikti Susitaikinimo ir Ligonių patepimo sakramentus. Daugelis sunkiai sergančių žmonių klausė, kada tapsiu kunigu. Todėl pasitaręs su dvasios tėvu, vienuolyno vadovybe, atvykau į Lietuvą studijuoti Seminarijoje ir rengtis kunigystei. Vilniaus Seminariją pasirinkau todėl, kad ją globoja šv. Juozapas. O mano Krikšto vardas ir vienuolinis vardas taip pat Juozas. Tikiu, kad Dievas ir toliau ves, kalbėjo ir kalbės. Ir ne tik mano gyvenime, bet ir kitų, kurie įtiki, kad žingsnis po žingsnio vestų į šventumą, nes Jis pats yra *šventas*.

Seminarijos kronika

2017 rugsėjis

- 1 d.** Įsikūrę Seminarijoje, vykome į Vilniaus arkikatedrą, kurioje šv. Mišiose meldėmės už studentus, dėstytojus ir ypač už akademinę sielovadą.
- 2 d.** Kartu su jaunimu dalyvavome piligrimų žygyje į Trakus.
- 3 d.** Džiaugiamės, kad Trakų Švč. Mergelės Marijos apsilankymo bažnyčiai suteiktas bazilikos titulas. Šventėme kartu su arkivyskupijos vyskupais ir kunigais.
- 4 d.** Dvidešimt penktųjų atkurtosios Vilniaus kunigų seminarijos mokslo metų inauguracijos šventė.
- 9 d.** Joniškėlyje dalyvavome a.a. seminaristo Karolio Kergės laidotuvėse, meldėmės už jį ir jo šeimą.
- 11 d.** Tradicinė kambarių laiminimo šventė. Prašėme Viešpatį laiminti mūsų kambarius, rektoratą, valgyklą, sporto salę ir visas Seminarijos patalpas.
- 13 d.** Apsilankėme visai Lietuvai branguose ataiduose Šiluvoje. Kunigų dieną kartu su šimtu kunigų dalyvavo ir keliolika seminaristų.
- 22-23 d.** Pirmasis susikaupimo dvidienis Trinapolio rekolekčių namuose, kurį vedė mons. Wojciech Gorlicki, atskleisdamas tai, kas svarbiausia parapijos ganytojo gyvenime.

2017 spalį

- Visą rudenį** buvo eksponuojama Emilijos Gaspariūnaitės-Taločkienės tapybos ir akvarelės darbų paroda.
- 3 d.** Dvasinėje konferencijoje Jo Eminencija Kardinolas Audrys Juozas Bačkis savo vyskupystės konsekracijos metinių išvakarėse kalbėjo apie šventąjį popiežių Joną Paulių II.
- 4-7 d.** Castel Gandolfė, Italijoje, tarptautinis seminarijų vadovybių suvažiavimas. Seminarijos atstovai grįžę asmeniškai perdavė popiežiaus sveikinimą mūsų Seminarijai!

- 25 d.** Neopresbiteris Renatas Švenčionis Seminarijoje šventė šv. Mišias. Jis pernai išventintas kunigu. Gavome palaiminimą ir skanių vaišių.
- 30 d.** Vykome atostogų: prašėme visų šventųjų užtarimo, meldėmės už mirusiuosius Antakalnio kapinėse.

2017 lapkritis

- 11-19 d.** Svarbiausi mūsų arkivyskupijos atleidai Aušros Vartuose. Kasdien patarnauti buvo siunčiami bent keli klierikai.
- 15 d.** Aušros Vartų atleidų diena, sutelkusi visus Lietuvos seminaristus. Šv. Mišiose giedojo jungtinis Vilniaus ir Kauno seminarijų choras, vakarieniavome drauge. Tegyvuoja seminarijų vienybė!
- 21 d.** Dvasinę konferenciją vedė Lietuvos Laisvės premijai nominuota s. Nijolė Sadūnaitė.
- 25 d.** Trinapolyje kartu su Kristaus Karaliaus seserų kongregacija šventėme šio vienuolyno įkūrimo Lietuvoje 60 metų sukaktį. Dėkojame mus ir visus kunigus palaikančioms sesutėms.
- 29 d.** Prisimindami a. a. dėstytoją Almą Stasiulevičiūtę, vadovaujami vysk. Arūno Poniškaičio, šventėme šv. Mišių liturgiją.

2017 gruodis

- 1-2 d.** Susikaupimo diena Antakalnio šv. Jono vienuolyne bei susitikimas su kontempliatyviais šv. Jono seserimis. Apie kunigystę kalbėjo kun. Žydrūnas Kulpys.
- 3 d.** Advento sekmadienių iškilmingai Vakarinei maldai vadovauti kvietėme Seminarijoje dėstančius kunigus. Svečiuose – kun. Rimgaudas Šiūlys.
- 7 d.** Kunigiškais rūbais aprengti trečiojo kurso klierikai Robert, Denis, Edgar ir Aleksandr, tuo pat metu juos paskelbiant kandidatais siekti kunigystės.

- 8 d. Bebaigiantis mūsų Seminariją marijonas Giedrius Marijampolėje išventintas diakonu!
- 9 d. Mariologinis kongresas Trakuose.
- 10 d. Antrasis advento sekmadienis, svečiuose – kun. Vitold Michalovskis.
- 14 d. Minėjome buvusio seminarijos prope-
deutinio kurso ugdytojo ir dėstytojo kun.
Marek Butkevič mirties metines.
- 16 d. Patarnavome vysk. Dariaus Trijonio kon-
sekracijos šv. Mišiose. Telaimina Dievas
naująjį ganytoją!
- 17 d. Trečiasis advento sekmadienis, svečiuose
– kun. Kęstutis Palikša.
- 22 d. Kūčių vakarienė kartu su visais Semina-
rijoje dirbančiais žmonėmis, jų šeimų na-
riais ir arkivyskupijos ganytojais.

2018 sausis

Vilniaus šv. Juozapo kunigų seminarijoje buvo eksponuojami tautodailininkės Anelės Arami-
nienės tapybos ir medžio drožinių darbai.

- 8-13 d. Pastoracinė savaitė: 14 susitikimų su įvai-
riomis Bažnyčios organizacijomis, judėjimais
ir charizmomis.
- 18 d. Pradėjome maldos už krikščionių vieny-
bę savaitę.
- 20 d. Apsilankymas Naujųjų apaštalių bažny-
čioje. Susitikome su jos vyskupu Artūru
Strelčiūnu.
- 25 d. Šv. Jonų bažnyčioje dalyvavome ekume-
ninėse pamaldose, kuriomis užbaigta
maldos už krikščionių vienybę savaitė.

- 30 d. Jo Eminencija Kardinolas Audrys Juozas
Bačkis priėmė mus į savo ir Nukryžiuo-
tojo Kristaus seserų kongregacijos namus
bendrai šventei, kaip įprasta, vaišino savo
paruoštais makaronais – šventėme jo
gimtadienį.

2018 Vasaris

- 2 d. Kristaus paaukojimas (Grabnyčios). Ryte
– žvakių procesija Seminarijoje, sveiki-
nome bendruomenėje esančius pašvęsto-
jo gyvenimo atstovus.
- 3 d. Tarptautinė mokslinė konferencija, kuria
pradedame švęsti Vilniaus kunigų semina-
rijos atkūrimo 25-erių metų sukaktį.
- 11 d. Trakuose kartu su Lietuvos vyskupais
malda paaukojome Lietuvą Nekaltajai
Marijos, Lietuvos Globėjos, Širdžiai.
- 14 d. Pasninku ir malda pasitikome gavėnią.
Dvasinėje konferencijoje kalbėjo kun.
Mozė Mitkevičius.
- 15 d. Panevėžio Kristaus Karaliaus katedroje
dalyvavome a.a. vyskupo Juozo Preikšo
laidotuvėse.
- 16 d. Dėkojome Dievui už Lietuvos valstybės
šimtmetį. Dalyvavome šv. Mišiose Vil-
niaus arkikatedroje.
- 23-25 d. Pašaukimų savaitgalis Seminarijoje. Do-
vanojome progą norintiesiems pagyventi
drauge su Seminarijos bendruomene.
- 25 d. Gavėnios sekmadienių Vakarinei maldai
vadovauti kviečiami vyskupai. Vysk. Arū-
nas Poniškaitis ne tik drauge meldėsi, bet
ir kalbėjo apie kunigystę, pasveikinome jį
konsekracijos metinių proga.

2018 Kovas

- 11 d. Džiaugsmo sekmadienį dėkojome už at-
kurtą Lietuvos Nepriklausomybę.
- 19 d. Šv. Juozapo mūsų Seminarijos globėjo iš-
kilmės dieną vyko lektorių ir akolituų sky-
rimai. Mūsų globėjo dieną dalyvavo ir šią
Seminariją baigusieji kunigai.

Parengė klier. Linas Braukyla

Apie Mariją niekuomet negana... (iv. Bernardas Klervietis)

Nuo popiežių iki kaimo klebonų, nuo karalių iki paprastų piemenų – daug šventųjų atrado Mariją kaip motiną ir savo kelią pas Dievą. Dėl jos laužė ietis teologai, rašė himnus poetai, statė katedras valdovai, ieškojo vardų dvasininkai. Viskas prasidėjo nuo to, kad Mariją pamilo Dievas ir pasirinko būti savo Sūnaus Motina. Mes negalime jos nemylėti, nes pati Dievo Dvasia mumyse ragina mylėti Mariją ir pasirinkti ją savo Motina, mūsų Motina

(Iš Arkivysk. G. Grušo homilijos Trakų bazilikoje 2018 m. vasario 11 d., kai Lietuva buvo paaukota Nekaltajai Marijos, Lietuvos Globėjos, Širdžiai).

Marija mums tapo dangumi, kadangi Ji Dievą nešiojo, nes į ją Aukščiausias nusileido ir apsigyveno. Joje jis tapo mažas, kad mus padarytų didelius. Joje jis mūsų labai nusiaudė drabužį, kad taptų mums išganymu. **Šv. Efreimas Sirietis (+373)**

Su pirmąja motina Ieva žmonės krito, o su Dievo ir mūsų motina Marija žmonės prisikėlė. Dėl Ievos silpnybės mes netekome rojaus. Marijos tikėjimas ir šventumas mums dangų gražino. **Šv. Ambraziejus (+397)**

Jei pavadinsiu Tave Dievo forma, būsi to verta. **Šv. Augustinas (+430)**

O Marija, karališkasis soste, prieš kurią angelai stovėjo, žiūrėdami į sėdintį jame savo Viešpatį ir Kūrėją. **Šv. Jonas Damaskietis (+749)**

Tegul Jos vardas nedingsta nuo tavo lūpų, tegul Ji nepalieka tavo širdies ir, kad galėtum išmesti Jos gelbstinčio užtarimo, neišleisk iš akių Jos elgesio pavyzdžio. Eidamas kartu su Ja, nenuklysi į šunkelius, šaukdamasis Jos, neįpulsį į neviltį, turėdamas Ją mintyse, nenukrypsi į klaidą. **Šv. Bernardas Klervietis (+1153)**

Kai kalbu *Sveika Marija*, dangus juokiasi, angelai džiaugiasi, pasaulis linksmynasi, pragaras dreba, šėtonai bėga. Kaip vaškas tirpsta nuo ugnies, kaip vėjas išblaško dulkes, taip tas, kas šaukiasi Marijos vardo, išblaško visą piktuųjų dvasių kariuomenę. **Šv. Pranciškus Asyžietis (+1226)**

Tinka Jai vardas „Marija“, kuris verčiamas „Jūros žvaigždė“. Kaip irkluotojai vadovaujasi jūros žvaigžde plaukdamai į uostą, taip krikščionys per Mariją pasiekia šlovę. **Šv. Tomas Akviniėtis (+1274)**

Aš visas Tavo, ir visa, kas mano, yra Tavo, šlovingoji Mergele, palaiminta virš visų; uždėjau Tave kaip antspaudą ant savo širdies, nes Tavo meilė stipri kaip mirtis. **Šv. Bonaventūra (+1274)**

Ugnies nešėja, mielaširdystės dalytoja, tu brandini dievišką ugnį, iš tavo miltų

mes gavome duonos. **Šv. Kotryna Sienietė (+1380)**

Jei ko prašai ir nenori būti atstumtas, atmink pavesti savo prašymą Marijai. Ji yra nusidėjėlių laiptai, didžiausia mano viltis. **Šv. Bernardinas Senietis (+1444)**

Te kiekvieną naują dieną vis garbė Marijai sklis. **Šv. Kazimieras (+1484)**

Dievo Motina yra mano (...) ir pats Dievas yra mano. **Šv. Kryžiaus Jonas (+1591)**

Tuščia yra viltis išganymo ir sielos šventėjimo be Marijos. **Šv. Alfonsas Liguori (+1787)**

Nebijok, kad pamilsį Ją pernelyg stipriai. Niekada nemylėsi Jos pakankamai. **Šv. Teresė iš Lisieux (+1897)**

Kas gi labiau nei mes privalo sekti Mariją, Knygą, kurioje Amžinasis Žodis, Viešpats Kristus, leidžiasi būti įskaitomas pasauliui? Sekime jos dorybėmis ir būkime ištikimi jos sūnūs. **Šv. Rapolas Kalinauskas (+1907)**

Mergelė Marija – kaip šviesi aušra, kuri sušvito žemėje po amžiais trukusios gedulo nakties. Atėjo, kad būtų mums pavyzdžiu ir išmokytų mus Dievo gyvenimo. **Pal. Jurgis Matulaitis (+1927)**

Kuo labiau seku Dievo Motina, tuo geriau pažįstu Dievą. **Šv. Faustina Kovalska (+1938)**

Nekaltai Pradėtoji paskirta Dievo būti visų malonių Tarpininke. Nėra nei atsivertimo nei pašventinimo be Dievo malonės, todėl negali būti nė kalbos nei apie atsivertimą, nei apie pašventinimą be Nekaltai Pradėtosios. **Šv. Maksimilijonas Kolbė (+1941)**

Kai ateini prie Dievo Motinos paveiklo, sakyk: „Būk pasveikinta, o Marija! Pasveikink nuo manęs Viešpatį Jėzų“. **Šv. T. Pijus iš Pietrelčinos (+1968)**

Kai buvome maži vaikai irėjome tamsiu keliu ar lojo šunys, glausdavomės prie motinos. Dabar, kai vargina mus kūniškos pagundos, privalome stipriai prisiglausti prie mūsų

Dangiškos Motinos ir dar atkakliau ieškoti Jos artimo buvimo per strėlines maldas.

Šv. Josemaria Escriva (+1975)

Jeigu būtume patys iš savęs stiprūs, gal ir nereikėtų mums Motinos, bet dėl to, kad esame silpni, maži ir neturtingi, ypač dvasiniuose dalykuose – kaip kūdikiai, privalome glaustis prie Gailestingumo Motinos.

Pal. Kun. Mykolas Sopočko (+1975)

Marija išmokė Jėzų vaikščioti, kalbėti, kasdien Jį prausė, mokė, kaip paimti šaukštą, laikė ant rankų. Mes tai pamirštame. Būkime jos rankose kaip maži vaikai. **Šv. Motina Teresė (+1997)**

Parengė klier. Valdemar Širvinski

*Kai jūs šauksitės manęs, kai ateisite ir kreipsitės į mane malda,
aš jus išklausysiu. Kai manęs ieškosite, mane rasite.*

Taip, jeigu visa širdimi manęs ieškosite.

Jer 29,12-13

IEŠKANČIOJO SAVO PAŠAUKIMO MALDA

Dieve, kuris iš savo beribės meilės padovanojai man gyvenimą, Tu trokšti, kad būčiau laimingas. Pasakyk man, ką aš turiu daryti? Kokį kelią turiu pasirinkti?

Suteik man drąsos nebijoti plačiai atverti tau duris.

Paimk mane už rankos, vesk mane, būk mano kelias ir šviesa.

Leisk man suprasti, kokį žingsnį turiu žengti savo laimės link.

Viešpatie, savo gyvenimą atiduodu į tavo rankas.

Kreipk mane ten, kur tu nori, kad eičiau.

Malda sukurta Vilniaus šv. Juozapo kunigų seminarijos klierikų

TRAKŲ ŠVČ. M. MARIJOS, LIETUVOS GLOBĖJOS, MALDA

O Motina, kuri protėvių sostinėje pasirinkai savo sostą,
ugdyk mūsų žemėje ir širdyse savo Sūnaus karalystę.

Valdyk mus taikoje, stiprink mus priespaudoje, guosk nelaimėse.

Būk mūsų kraštui maloninga Valdovė, kaip esi buvusi šimtmečiais.

Tegu tavo garbės vainiką nūnai praturtina nekaltumo ir meilės perlai,
išaugę iš mūsų jaunimo širdžių ir mūsų tautos tikėjimo. Amen.

Redaktorius Valdemar Širvinski

Bendradarbis Linas Braukyla

Korektorius kun. Saulius Bužauskas

Maketavo Jūratė Tamošiūnaitė-Karašauskienė

Spausdino „BMK leidykla“, Vilnius

Vilniaus šv. Juozapo kunigų seminarija
Kalvarijų g. 325
LT - 08420 Vilnius
tel. (8-5) 2701602
www.seminarija.lt

www.facebook.com/Vilniausseminarija/